

ISLOMIY QIMMATLI QOG‘OZ SUKUKKA NISBATAN QO‘LLANILADIGAN TA‘RIFLAR VA ULARNING NAZARIY TAHLILI.

Mamatmurodov Farrux Farxod o‘g‘li

Xususiy huquq fakulteti tyutori

Toshkent davlat yuridik universiteti

Email: mamatmurodovfirdavs@gmail.com

Tel: +998933005005

Annotatsiya: Islomiy qimmatli qog‘ozlar - bu maxsus ishlab chiqilgan moliyaviy mahsulotlar bo‘lib, ular ma‘lum bir qonunga asoslangan (shar‘iy) moliyaviy bitim tamoyillariga mos keladi va bunday mahsulotlarni qamrab oladigan moliyaviy shartnoma shartlarini ishlab chiqishda qat‘iy qo‘llaniladi. Islomiy moliya sohasidagi so‘nggi yangiliklar islom moliya sanoati dinamikasini, xususan, sukuk yoki islom qimmatli qog‘ozlari sohasida o‘zgartirdi. Sukuk so‘nggi bir necha yil ichida suveren masalalar orqali davlat moliyasini jalb qilish vositasi sifatida ham, kompaniyalar uchun korporativ sukuk taklif qilish orqali moliyalashtirish usuli sifatida tobora ommalashib bormoqda. Ammo, sukukka nisbatan umumtanolingan ta‘rif mavjud emas va bu esa turli xil davlat va nodavlat tashkilotlari tomonidan sukukka nisbatan turli xil ta‘riflar berilishiga sabab bo‘ldi. Buning natijasida sukukka nisbatan turli xil ta‘riflar yuzaga kelib, ba‘zida bu ta‘riflarning sukukning asl tabiatini ochib bera olmasa, ba‘zida sukukning ayrim jihatlarini qamrab olmaydi. Ushbu maqolada bu kabi muammolar va uning nazariy jihatlarini tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: sukuk, obligatsiya, aksiya, qimmatli qog‘oz, aktiv, muzoraba, mushoraka, ishonch investitsiya sertifikatlari, sak.

Маматмуродов Фаррух Фарход ўғли

Тьютор факультета Частного права

Ташкентского государственного

юридического университета

Email: mamatmurodovfirdavs@gmail.com

Тел: +998933005005

ОПРЕДЕЛЕНИЯ И ИХ ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПРИМЕНИТЕЛЬНО К ИСЛАМСКИМ ЦЕННЫМ БУМАГАМ СУКУК.

Аннотация: Исламские ценные бумаги представляют собой специально разработанные финансовые продукты, которые соответствуют принципам определенной законной (шаари) финансовой операции и строго применяются

при разработке условий финансовых контрактов, охватывающих такие продукты. Недавние события в исламских финансах изменили динамику индустрии исламских финансов, особенно в области сукук или исламских ценных бумаг. Сукук становится все более популярным за последние несколько лет, как в качестве средства привлечения государственного финансирования посредством государственных выпусков, так и в качестве метода финансирования компаний посредством корпоративных предложений сукук. Однако общепринятого определения сукук не существует, и это привело к разным определениям сукук различными правительственными и неправительственными организациями. В результате появились различные определения сукук, иногда эти определения не раскрывают истинную природу сукук, а иногда они не охватывают определенные аспекты сукук. В данной статье анализируются подобные проблемы и их теоретические аспекты.

Ключевые слова: сукук, облигация, акция, актив, мубарак, мушарак, трастовые инвестиционные сертификаты, сак.

Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li

Tutor of Private law

Tashkent state university of law

Email: mamatmurodovfirdavs@gmail.com

Tel: +998933005005

DEFINITIONS AND THEIR THEORETICAL ANALYSIS APPLIED TO ISLAMIC SECURITIES SUKUK.

Abstract: Islamic securities are specially designed financial products that comply with the principles of a certain legal (sha'ari) financial transaction and are strictly applied in the development of financial contract terms covering such products. Recent developments in Islamic finance have changed the dynamics of the Islamic finance industry, particularly in the area of sukuk or Islamic securities. Sukuk have become increasingly popular over the past few years, both as a means of raising public finance through sovereign issues and as a financing method for companies through corporate sukuk offerings. However, there is no generally accepted definition of sukuk, and this has led to different definitions of sukuk by various governmental and non-governmental organizations. As a result, different definitions of sukuk have emerged, sometimes these definitions fail to reveal the true nature of sukuk, and sometimes they do not cover certain aspects of sukuk. This article analyzes such problems and their theoretical aspects.

Key words: sukuk, bond, share, stock, asset, mubarak, musharak, trust investment certificates, sak.

Kirish.

Sukuk sertifikatlari uchun uni tashkil qiluvchi tamoyillari o'n to'rt asrlik rivojlanish orqali Qur'ondagi eslatmalar va shariat ko'rsatmalari orqali takomillashib kelmoqda. Sukuk so'zi Qur'onda biror joyda uchramaydi. Sukuk insonlarning kundalik hayotidagi qarz oldi-berdi faoliyatining Qur'on va hadisidagi ko'rsatmalar orqali tartibga solinishi natijasida rivojlanish orqali paydo bo'ldi. Ishlab chiqarish yoki boshqa iqtisodiy faoliyatlar uchun aktivga asoslangan qarz berish va olish faoliyati O'rta sharq va O'rtayer mintaqasida Islom dinining kengayishi va uning turli xalqlarga kirib borishi zamirida keng tarqalgan. Bu kabi qarz amaliyotlari ma'lum muddat davomida likvidlikni oshirish maqsadida risk va foydani taqsimlash orqali amalga oshirilgan.

XIX asrning so'ngiga kelib, musulmon davlatlarining zaiflashuvi va yevropa davlatlarining mustamlakasi yoki yarim mustamlakasiga aylanishi oqibatida shariatga asoslangan islomiy iqtisodiy va moliyaviy munosabatlar, misol uchun sukukning iqtisodiy-moliyaviy munosabatlarda ahamiyati tushib ketdi. Bu kabi islomiy moliyaviy xizmatlar o'rni yevropaning tomonlar o'rtasida xavfning o'zaro taqsimlanmasligi va oldindan o'rnatilgan ma'lum foizli foydaga asoslangan zamonaviy bank amaliyotlari va moliyasi egalladi. Taxminan 40 yil o'tgach, foydani taqsimlash va tavakkalchilikni bo'lishish asoslangan bank amaliyotlari qayta joriy etilganidan so'ng, 1990-yillarning oxirida bir qator mamlakatlarda islomiy qarz vositasi sukuk paydo bo'ldi.

Sukuk haqida gapirilganda birinchi navbatda unga nisbatan yevropa olimlari va musulmon olimlarining, shuningdek, turli xil xalaro moliyaviy tashkilotlar va davlatlarning milliy turli xil tashkilotlari tomonidan sukukka nisbatan berilgan ta'riflarida o'zaro nomuvofiqlik mavjudligini guvohi bo'lamiz. Hatto, musulmon olimlarining o'rtalarida ham sukukka nisbatan yagona aniq bir ta'rifning shakllanmaganligini ko'rishimiz mumkin.

Sukuk so'zi qarz oluvchi tomonidan qarz beruvchiga mulkchilikni tasdiqlovchi hujjat sifatida berilgan aktivlar sinfiga egalik guvohnomasi, sakkning ko'pligidir. Shu sababli, sukuk qimmatli qog'ozlari alohida korxonada aktivlarni yaratishni talab qiladigan qarz vositalaridir, bu aktivlar proporsional ravishda kreditorlar, fond provayderlariga tegishlidir. To'liq aktivlar bilan ta'minlangan kreditlash sukuk shartnomasining asosiy tamoyilidir.

Xalqaro kapital bozorlarida sukukning (ishonch investitsiya sertifikatlari) paydo bo'lishi va sukukka qiziqish ortishidan keyin bunday tuzilmalarning nazariyasi va kelib chiqishiga oid bir qator savollar paydo bo'ldi. Sukukning qisqa muddat ichida shiddat bilan kengayishi kuzatuvchilarni hayratda qoldirdi va sukuk asoslari va uning tarixiy rivojlanishi, ayniqsa G'arb dunyosida bu bo'yicha ko'proq bilishga qiziqish katta.

Qaysidir ma'noda, bu shuni ko'rsatadiki, qarz oluvchi daromad keltiruvchi aktivlarni o'tkazgan qarzni moliyalashtirish kelishuviga ko'maklashuvchi qarz beruvchi uzoq muddatli aktivni yarata olmasa, axloqiy moliyaviy operatsiyada hech qanday kredit shartnomasi bo'lishi mumkin emas. Bu shuni ko'rsatadiki, barcha sukuk qimmatli qog'ozlari ushbu xavfsizlik tarmog'iga ega bo'lishi kerak, shuning uchun shartnomaning boshidan boshlab kreditorlar o'z mablag'lari uchun aktivlarni qo'llab-quvvatlaydilar.

Bu sukuk qimmatli qog'ozlarini an'anaviy obligatsiyalarga qaraganda xavfsizroq qiladi, chunki an'anaviy qarz shartnomasi bo'yicha qarz beruvchiga mulk huquqini olish uchun sud ruxsati kerak bo'ladi. Bunday ruxsatnoma faqat va'da qilingan to'lovni amalga oshirmaslik vaqtida e'tiroz bildirilgan taqdirdagina beriladi.

Sukuk shartnomasi mablag' beruvchi (investor) va ishlab chiqarish yoki xizmatlar faoliyatida qatnashish uchun mablag' olayotgan tomon o'rtasida tuziladigan qarz berish shartnomasi kabi ko'rilishi mumkin. Moliyalashtirish tartibi turlicha bo'lishi mumkin, jumladan, egalik qilish va nazorat qilish asoslari, ulushli qimmatli qog'ozlar, sof ssuda turidagi qimmatli qog'ozlar va lizing turidagi qimmatli qog'ozlar. Shu sababli, sukukni moliyaviy ommaviy axborot vositalarining keng tarqalgan amaliyoti kabi faqat islomiy qarz vositasi sifatida ta'riflash noto'g'ri.

Aksariyat sukuk emissiyalaridan farqli o'laroq, investorlar uchun chiqarilgan musharaka (musharakah) sukuk qimmatli qog'ozlarida, investorlar oldindan kelishilgan foyda nisbati asosida faqat foydaning bir qismi shaklida mukofot oladilar. Agar egalik huquqi qarz oluvchining barcha aktivlariga tegishli bo'lsa, xoh korxonaning nazorati borligi yoki nazorati yo'qligidan qat'i nazar, bu ham musharaka sukuki bo'lib, cheklangan muddatga ulushli moliyalashtirish kelishuvi hisoblanadi (zamonaviy moliyada kam uchraydigan tushuncha).

Sukuk atigi 12 ta bozorda nisbatan yangi mahsulot bo'lgani uchun uning aniq ta'rifi bo'yicha konsensus mavjud emas. Ba'zi xalqaro tartibga soluvchi organlar, masalan, Islom moliya muassasalari uchun buxgalteriya va auditorlik tashkiloti (AAOIFI), Xalqaro islom moliya bozori (IIFM) va Islom moliyaviy xizmatlar kengashi (IFSB) – sukukka nisbatan uning tabiatiga yaqin bo'lgan bir muncha aniq bo'lgan ta'riflarni berishga harakat qilishdi.

Institutsional ta'rif sifatida Islom moliya institutlari uchun buxgalteriya hisobi va audit tashkiloti (AAOIFI) Shariat standartlarining 17-moddasiga qarab o'tishimiz lozim bo'lib, unga ko'ra:

“Moddiy aktiv, undan keladigan foydaga vs ma'lum xizmatlar yoki maxsus investitsiya faoliyati yoki aniq bir loyiha aktiviga nisbatan egalik qilishda bo'linmaydigan ulushlarni o'zida aks ettiradigan teng qiymatli sertifikatlar bo'lib, ammo bu sukukning qiymati qabul qilinganidan, obuna bo'linganidan va sukuk

chiqarilgan maqsadga qabul qilingan mablag‘lar yo‘naltirilganidan so‘ng haqiqiy bo‘ladi.”¹

2010-yilda IIFM (Xalqaro islom moliya markazi) sukukka “Ma‘lum bir aktivga nisbatan investorga egalik huquqini beradigan tijoriy qimmatli qog‘oz” deb ta‘riflagan. Bu ma‘lum bir aktiv yoki undan keladigan foydaga egalik qilishini tasdiqlovchi aktivga asoslangan ishonch sertifikatlar bo‘lib, bu amalda nisbatan barqaror daromadni o‘zida ifodalaydi va shariat belgilagan tamoyillarga mos bo‘lishi kerak. An‘anaviy obligatsiyalardan farqli ravishda sukuk mulkchilik yoki asosiy lizing shartnomasida asosiy moddiy aktiv bitimiga ega bo‘lishi kerak.

IFSB (Islomiy moliyaviy xizmatlar kengashi) tomonidan 2009-yilda berilgan sukukka nisbatan ta‘rifi quyidagicha:

Ko‘pincha “islom obligatsiyalari” deb ataladigan sukuk (sakk so‘zining ko‘pligi) - bu har bir sakk moddiy aktivlarga mutanosib bo‘linmagan egalik huquqini yoki asosan moddiy aktivlar pulini ifodalovchi sertifikatlar, yoki biznes tashabbusi (muzoraba kabi). Bu aktivlar shariat qoidalari va tamoyillariga muvofiq muayyan loyiha yoki investitsiya faoliyatida bo‘lishi mumkin”.

Sukukning ushbu ta‘rifi an‘anaviy foizlarga asoslangan qimmatli qog‘ozlardan (ya‘ni obligatsiyalardan) quyidagi jihatlari bilan farq qiladi:

- Sukuk emissiyasi orqali jalb qilingan mablag‘lar umumiy belgilanmagan maqsadlar uchun emas, balki ma‘lum aktivlarga investitsiyalar uchun qo‘llanilishi kerak. Bu shuni anglatadiki, identifikatsiya qilinadigan aktivlar islom obligatsiyalari uchun asos bo‘lishi kerak.

- Sukuk real bazaviy aktivlar bilan ta‘minlanganligi sababli, ajratilgan aktivlar natijasida olinadigan daromad mablag‘lardan foydalanish maqsadi bilan bog‘liq bo‘lishi kerak.

- Sukuk sertifikati mablag‘lar investitsiya qilinayotgan ajratilgan aktivlarga mutanosib egalik huquqini ifodalaydi. Mulk huquqi sukukning to‘lov muddati bilan tugaydigan belgilangan muddatga dastlabki egasidan (original) sukuk egalariga o‘tadi.

Musulmon davlatlaridagi ba‘zi hukumatlar misol uchun Qatar moliya uyi vakolatli firmalardan xalqaro ta‘riflarga rioya qilishni talab qiladi. Boshqalar sukukni o‘ziga xos tarzda belgilaydilar. Islomiy qimmatli qog‘ozlarni taklif qilish bo‘yicha ko‘rsatmalarni chiqargan Malayziya Qimmatli qog‘ozlar komissiyasi sukukni "aktivning qiymatini ifodalovchi hujjat yoki sertifikat" deb ta‘riflaydi. Bahrayndagi likvidlikni boshqarish markazi sukukni “moddiy aktivlarga, uzufuktga va xizmatlarga yoki muayyan loyihalar yoki investitsiya faoliyati aktivlariga (egalikda) bo‘linmagan ulushlarni ifodalovchi teng qiymatdagi sertifikat” deb ta‘riflaydi.

¹ AAOIFI, *Shari‘a Standards for Islamic Financial Institutions* (AAOIFI 2010) 307.

Bu ta'rifdan ko'rinadiki, sukuk uchun vaqtga nisbatan qo'yiladigan chegara mavjud emas. Boshqacha aytganda sukuk ham uzoq muddatli ham qisqa muddatli moliyalash uchun ham chiqarilishi mumkin. To'lov muddati bir oygacha bo'lgan qisqa muddatli sukuklar turli emitentlar tomonidan chiqariladi; bu an'anaviy veksellar yoki qog'ozlarga o'xshaydi. Qisqa muddatli sukukning dastlabki emissiyalaridan biri 2001-yilda Bahrayn Valyuta Agentligi tomonidan chiqarilgan 30 va 91 kunlik salam (fyuchers) sukuki edi.

Negara malayziya banki ham bir yillik qisqa muddatli ijara sukukini chiqaradi. 1994-yildan beri bank Islom banklararo pul bozorini (IIMM) shariat tamoyillari asosida qisqa muddatli investitsiya manbaalari bilan ta'minlashda vositachi sifatida ishga tushirgan. IIMM murobaha shaklidagi moliyalashtirish turidan foydalanib ishlasada, ammo bank maxsus maqsadlar uchun sukuk chiqarmagan. Sukuk chiqarilganda uni chiqargan tartibga soluvchi nazorat organlari sukuk qimmatli qog'ozini aniq ta'riflaydi va bu har bir sukuk chiqargan subyektning internet sahifasiga qo'yiladi.

Sukuk uchun yana bir institutsional ta'riflardan biri Islomiy moliya xizmatlar kengashi (IFSB) tomonidan berilgan bo'lib unga ko'ra:

Sukuk (Sakning ko'pligi) – bu islomiy obligatsiya sifatida nazarda tutilib, har bir sak biri bir moddiy aktivga yoki asosan moddiy aktivlar to'plami nisbatan yoki biznes venchurga (misol uchun murobaha) nisbatan bo'linmaydigan egalik qilish huquqini o'zida aks ettiradi. Bu aktivlar shariat qoidalari va tamoyillariga ko'ra maxsus loyiha yoki investitsiya faoliyatida bo'lishi mumkin.²

Sukuk bo'yicha yanada institutsionallashgan tarif Xalqaro islom moliya bozori tomonidan qayd etilgan bo'lib, unga ko'ra:

“Ma'lum bir aktivga nisbatan investorga egalik qilish huquqini beradigan tijorat qog'ozidir. Bu aktivga nisbatan yoki uning foydali qiymatiga (darimadi) nisbatan egalik huquqini tasdiqlovchi aktivga asoslangan ishonch sertifikatlaridir.”³

Davlat boshqaruvi tarkibidagi tashkilotlar tomonidan sukukka nisbatan ta'rifga kelsak, Malayziya qimmatli qog'ozlar komissiyasi quyidagicha ta'riflaydi:

Sukuk – bu shariat tamoyillariga asosan aktivga nisbatan bo'linmaydigan egalik qilish huquqini yoki investitsiyani o'zida aks ettiradigan va SAC (Shariah Advisory Council) tomonidan tasdiqlanadigan teng qiymatli sertifikatlardir.⁴

Quvayt vazirlarining 2007 yildagi 388-sonli qarorida ham sukukka nisbatan ta'rif ishlab chiqilgan bo'lib, unga ko'ra:

² IFSB, 'Capital Adequacy Requirements for Şukūk, Securitisations and Real Estate investment' (IFSB, January 2009) http://www.ifsb.org/standard/eng_%20IFSB-7%20

³ IIFM, 'IIFM Şukūk Report 1st Edition' (IIFM, 2010) 3. <http://www.iifm.net/documents/iifm-sukuk-report-1st-edition>. Accessed 4 March 2015.

⁴ Guidelines on Şukūk, Part A, Chapter 2.

Sukuk – Mushoraka, muzoraba, ijora yoki investitsiya agentligi ma'lum bir investitsiya loyihasi yoki faoliyatida tegishli qonunlar qoidalariga rioya qilgan islom shariatiga mos keladigan shartnomalarning ayrim turlari bo'yicha kompaniyalar tomonidan chiqarilgan teng qiymatga ega bo'lgan vositalar.⁵

Birlashgan Arab Amirliklaridagi Qimmatli qog'ozlar va Tovarlar Boshqarmasi (SCA) sukukni "bir aktiv yoki aktivlar guruhiga egalik ulushini ifodalovchi va shariatga muvofiq chiqarilgan teng qiymatdagi moliyaviy vositalar" deb ta'riflagan.⁶

Bundan tashqari, Sukukning rasmiy ma'nosini Pokiston Qimmatli qog'ozlar va birja komissiyasining (SECP) 2015-yildagi Sukuk Reglamentida topish mumkin:

"Ishtirokchiligi Shariat kengashi tomonidan tasdiqlanishni taqazo etadigan maxsus investitsiya faoliyati yoki aniq bir loyiha aktiviga nisbatan egalik qilish huquqini o'zida ifodalaydigan emitent kapitaliga aniqlangan moddiy boyliklarga egalik qilishda bo'linmagan ulush darajasida sukuk egalarining investitsiyalarini ifodalovchi teng qiymatdagi vosita."⁷

Sukuk an'anaviy rejimlarda ham tasvirlangan, masalan, Avstraliya hukumatining Soliq kengashi quyidagi tavsifni belgilab qo'ygan:

"Sukuk - an'anaviy sotiladigan qog'ozlar yoki obligatsiyalarning islomiy moliya ekvivalenti bo'lib, u sukuk egalarining asosiy shariatga muvofiq aktiv yoki moliyalashtirish kelishuvida egalik qilishini (haqiqiy yoki foydali) ifodalaydi. Daromad investorlarga ushbu aktiv va investitsiyadagi mutanosib egaliklariga muvofiq to'lanadi va o'tgan vaqtga emas, balki aktivlarning ishlashiga qarab o'zgaradi."⁸

Sukuk - an'anaviy sotiladigan qog'ozlar yoki obligatsiyalarning islomiy moliya ekvivalenti bo'lib, u sukuk egalarining asosiy shariatga muvofiq aktiv yoki moliyalashtirish kelishuvida egalik qilishini (haqiqiy yoki foydali) ifodalaydi. Daromad investorlarga ushbu aktiv va investitsiyadagi mutanosib egaliklariga muvofiq to'lanadi va o'tgan vaqtga emas, balki aktivlarning ishlashiga qarab o'zgaradi.⁹

Bundan tashqari 2010-yil 12-yanvardagi Lyuksenburg soliq inspeksiyasi tomonidan chiqarilgan islom moliyasi haqidagi murojaatnomasida quyidagicha ta'riflangan:

"Da'vo yoki ulushga bo'lgan huquqni ifodalovchi qimmatli qog'ozlar, bunda daromad ham, kapital ham emitentga tegishli bo'lgan bir yoki bir nechta aktivlarning ishlashiga indeksatsiya qilinadi, daromad oqimi shukukni to'lash va qoplash uchun ishlatiladi."

Xulosa.

⁵ Ministerial Decision 388 of 2007 of Ministry of Commerce and Industry, Article 2.

⁶ SCA's Decision No 16 of 2014 Concerning the Regulation of Sukuk, Chapter 1, Article 1.

⁷ Issue of Sukuk Regulations 2015, Chapter I.

⁸ The Board of Taxation. June 2011 CHAPTER 3: THE BOARD'S RECOMMENDATIONS

⁹ http://www.taxboard.gov.au/content/reviews_and_consultations/islamic_finance_products/discussion_paper/download/islamic_finance_discussion_paper.pdf

Bu ta'rifdan shuni bilishimizki, sukuk atamasini tushunish keng va tor ta'riflar o'rtasida tebranishini ko'rish mumkin. AAOIFI va IFSB kabi islomiy moliya standartlarini belgilovchi organlar tomonidan taqdim etilgan sukuk ta'riflari Quvayt, Malayziya, BAA va Pokiston kabi mamlakatlarda tartibga soluvchi rejimlar tomonidan ko'rib chiqilmagan. Sukukning ta'rifi bir nechta mamlakatlarda tegishli nizomlarda yoki yo'riqnomalarda o'z o'rnini topgan. Yuqorida aytib o'tilgan ta'riflar egalik vakili sifatida shukukning alohida jihatiga ko'proq e'tibor beradi. Bu ta'riflarning barchasi shukuk nima ekanligini aniq tasvirlashga harakat qilsa-da, ular shukukning mohiyatiga kelisha olmaydi. Bir tomondan, AAOIFI ta'rifi shukukning asosini tashkil etuvchi aktivni moddiy aktivlar bilan chegaralaydi; Shu munosabat bilan, Dusuki ta'kidlashicha, AAOIFI ta'rifi moliyaviy aktivlar yoki moliyaviy debitorlik qarzlarni Sukukdagi potentsial aktivlar sifatida ko'rib chiqmaydi, chunki AAOIFI qarzni sotishni taqiqlaydi. Boshqa tomondan, SC ta'rifi barcha turdagi aktivlarni o'z ichiga oladi va moliyaviy debitorlik qarzlarni istisno qilmaydi.¹⁰

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

I. Maqolalar

- 1.1 AAOIFI, Shari'a Standards for Islamic Financial Institutions (AAOIFI 2010) 307
- 1.2 Guidelines on Şukūk, Part A, Chapter 2.
- 1.3 Ministerial Decision 388 of 2007 of Ministry of Commerce and Industry, Article 2.
- 1.4 Issue of Şukūk Regulations 2015, Chapter I.
- 1.5 The Board of Taxation. June 2011 CHAPTER 3: THE BOARD'S RECOMMENDATIONS.
- 1.6 A Dusuki, 'Challenges of Realizing Maqasid al-Shariah (Objectives of Shariah) in Islamic Capital Market: Special Focus on Equity-Based Sukuk' (International Islamic Management Conference on Islamic Capital Market, Penang, October 2009) 10.

II. Elektron manbaalar

- 2.1 IFSB, 'Capital Adequacy Requirements for Şukūk, Securitisations and Real Estate investment' (IFSB, January 2009) http://www.ifsb.org/standard/eng_%20IFSB-7%20
- 2.2 IIFM, 'IIFM Şukūk Report 1st Edition' (IIFM, 2010) 3. <http://www.iifm.net/documents/iifm-sukuk-report-1st-edition>. Accessed 4 March 2015.
- 2.3 http://www.taxboard.gov.au/content/reviews_and_consultations/islamic_finance_products/discussion_paper/downloads/Islamic_Finance_Discussion_Paper.pdf

¹⁰ A Dusuki, 'Challenges of Realizing Maqasid al-Shariah (Objectives of Shariah) in Islamic Capital Market: Special Focus on Equity-Based Sukuk' (International Islamic Management Conference on Islamic Capital Market, Penang, October 2009) 10